

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

„Projekt założeń do zmodyfikowania mechanizmów CAS dotyczących agregacji danych i wypełniania sprawozdania”

Projekt pod nazwą „Narzędzie agregowania i monitorowania danych w obszarze włączenia społecznego”

Warszawa, czerwiec 2018

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

IPiSS
INSTYTUT PRACY I SPRAW SOCJALNYCH

SPIS TREŚCI

Spis treści.....	2
I. Wprowadzenie.....	3
II. Nowy sposób wypełniania formularzy i sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej.....	4
1. Nowy sposób sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej	4
2. Nowe mechanizmy w CAS.....	6
3. Propozycja nowego formularza oceny zasobów pomocy społecznej.....	19
III. Podsumowanie.....	31
IV. Wykaz zastosowanych skrótów	33
V. Spis rysunków i tabel	34
1. Wykaz wykresów i rysunków	34
2. Wykaz tabel	34
VI. Wykaz wykorzystanych źródeł	35

I. WPROWADZENIE

Niniejsze opracowanie jest uszczegółowieniem projektu modyfikacji sposobu przygotowania OZPS przez jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty i województwa) zawartego w raporcie „Nowy sposób sporządzania OZPS w celu planowania lokalnej polityki przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu” przygotowanego w pierwszym etapie projektu „Narzędzie agregowania i monitorowania danych w obszarze włączenia społecznego”. Dokument zawiera:

- szczegółową koncepcję nowego sposobu przygotowania OZPS,
- nowy schemat i strukturę formularza OZPS,
- propozycję modyfikacji mechanizmów w CAS dotyczących agregacji danych.

W koncepcji tworzenia nowego sposobu sporządzania oceny zasobów i mechanizmów agregacji danych zostały wykorzystane informacje pozyskane przez zespół projektowy z gmin i powiatów, analizy formularzy OZPS oraz warsztatów ROPS, odnoszących się do koncepcji budowy nowego narzędzia. Zaprezentowane w niniejszym raporcie propozycje pozwolą na realizację zakładanych w projekcie celów:

- porównywanie zasobów w obszarze pomocy społecznej w ujęciu terytorialnym,
- formułowanie rekomendacji i zaleceń dla lokalnych i regionalnych strategii w zakresie polityki na rzecz redukcji ubóstwa i wykluczenia społecznego uwzględniających specyfikę poszczególnych obszarów,
- mierzenie oddalenia gmin i powiatów od realizacji celów wytyczonych dla redukcji ubóstwa na poziomie krajowym, („Strategia Odpowiedzialnego Rozwoju”, „Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego”, „Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy Wymiar Aktywnej Integracji”),
- formułowanie rekomendacji i zaleceń przez regiony dla wyznaczania i modyfikowania kierunków działań prewencyjnych i interwencyjnych w ramach środków z Regionalnych Programów Operacyjnych.

II. NOWY SPOSÓB WYPEŁNIANIA FORMULARZY I SPORZĄDZANIA OCENY ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ

Planowane nowe narzędzie OZPS będzie zmodyfikowaną platformą informatyczną zbudowaną na podstawie Centralnej Aplikacji Statystycznej, pozwalającą na przygotowanie „gotowego” raportu oceny zasobów pomocy społecznej dla jednostek na szczeblu lokalnym (gmina, powiat) przy wykorzystaniu elementów graficznych. Umożliwi także regionom tworzenie raportów przy zastosowaniu nowych mechanizmów agregacji danych. Przebudowana baza wskaźników, wizualizowana w raporcie w postaci wykresów, map i tabel, umożliwi monitorowanie krajowych dokumentów strategicznych i wykonawczych w jednostkach samorządu terytorialnego wszystkich szczebli. Nowa platforma informatyczna:

- uprości proces zbierania danych,
- zautomatyzuje i umożliwi tworzenie raportów na poziomie gminy, powiatu, województwa i kraju,
- spowoduje standaryzację zakresu zbieranych danych.

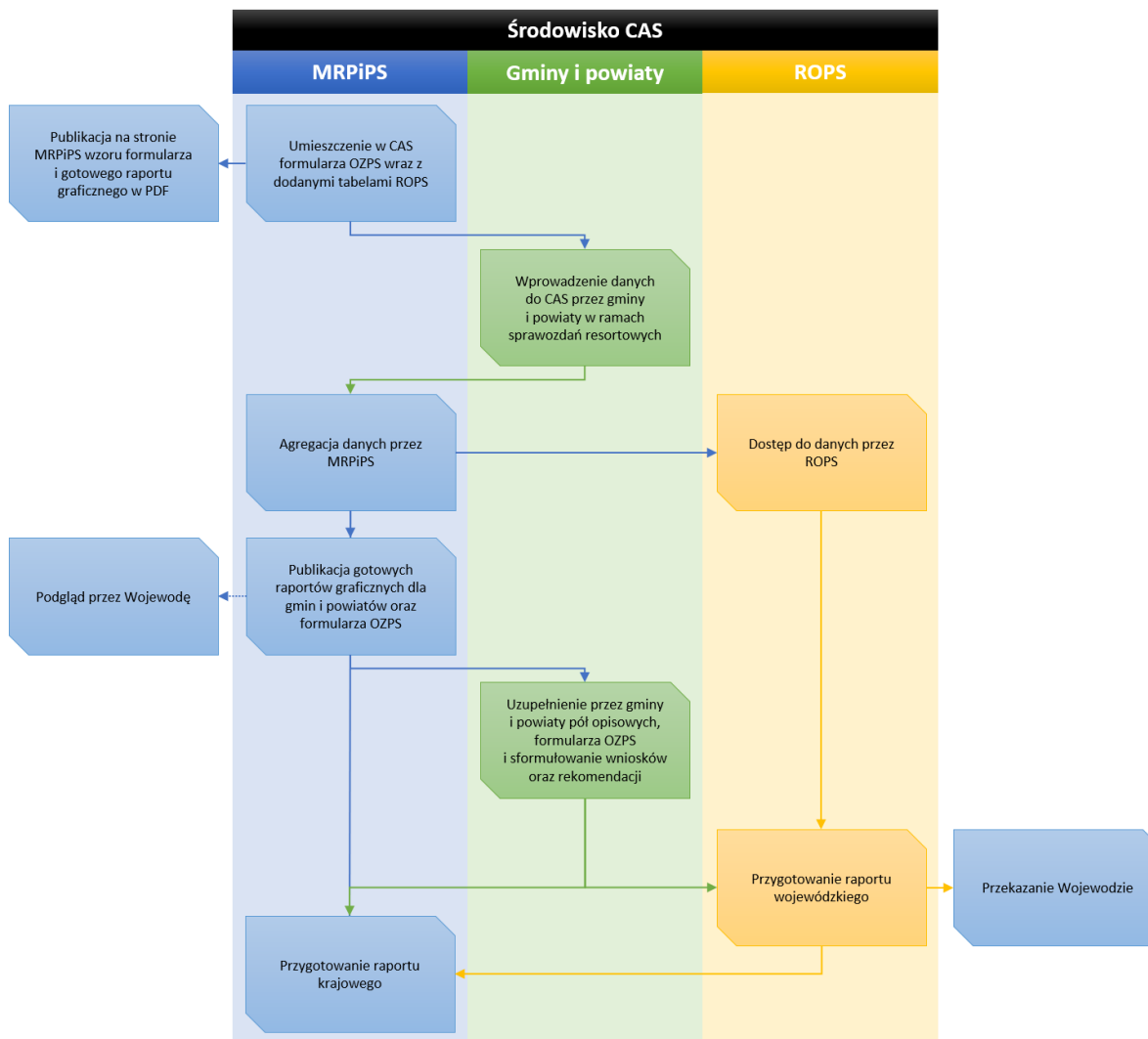
1. NOWY SPOSÓB SPORZĄDZANIA OCENY ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ

Z analizy raportów (przygotowywanych przez samorzady gmin, powiatów i województw), założeń projektowych nowego sposobu sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej oraz obecnie funkcjonującego procesu obiegu danych w ramach systemu CAS, zespół projektowy proponuje następujący nowy sposób sporządzania oceny zasobów:

- proces przygotowania i przeprowadzenia OZPS nadal będzie inicjowało Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, umieszczając wzór formularza wraz z objaśnieniami w systemie CAS i na stronie internetowej Ministerstwa - w styczniu każdego roku (przyjmujemy wstępnie datę 15 stycznia); wzór będzie zawierał także propozycje tabel dodanych przez ROPS (nowa funkcja dla ROPS), objaśnienia do nich oraz reguły walidacyjne,
- w formularzu w polach opisowych zostaną zaproponowane predefiniowane teksty, np. prezentujące w części „Wprowadzenie” ogólny opis gminy, powiatu, zmiany zachodzące w poszczególnych obszarach pomocy społecznej takich, jak: rynek pracy, powody przyznawania pomocy i wsparcia czy wielkości wypłacanych świadczeń,
- również 15 stycznia zostanie zaprezentowany wzór raportu, który gminy, powiaty oraz województwa otrzymają jako „gotowy” materiał, prezentujący dane i wskaźniki w formie graficznej, wykorzystujący dane z raportów resortowych i dziedzinowych, znajdujących się w systemie CAS,

- w okresie styczeń-luty jednostki organizacyjne pomocy społecznej w gminach i powiatach w trakcie przygotowania sprawozdań resortowych, uzupełnią dane w systemie CAS; proces zbierania i wstępnej agregacji danych zgromadzonych w ten sposób przez MRPiPS musi zostać zakończony do początku marca.

Rysunek 1. Schemat nowego sposobu sporządzania OZPS.

Źródło: Opracowanie własne

- w połowie marca (przyjmujemy datę 15 marca) Ministerstwo opublikuje w CAS raport graficzny w formacie PDF, prezentujący wskaźniki wyliczone na podstawie danych zebranych w ramach sprawozdań resortowych; następnie gminy i powiaty uzupełnią w dostępnych w CAS formularzach pola opisowe oraz wnioski i rekomendacje; od tego momentu także województwa będą miały dostęp do danych w systemie CAS i będą mogły rozpocząć proces przygotowywania własnych raportów,
- proces uzupełniania danych przez gminy i powiaty zostałby zakończony do 15 kwietnia każdego roku; od tego momentu województwa samorządowe miałyby dostęp do wszystkich niezbędnych danych potrzebnych do stworzenia własnych raportów,
- 15 kwietnia opublikowano by w systemie CAS raporty wojewódzkie na szczeblu

krajowym.

Publikacja formularza dla wszystkich uczestników procesu (samorządy gmin, powiatów i województwa) na początku stycznia oraz uzupełnienie systemu CAS o nowe mechanizmy, opisane w kolejnym podrozdziale, pozwoli jednostkom samorządu terytorialnego rozpocząć proces przygotowywania raportów OZPS dużo wcześniej niż dotychczas. Nowy system sporządzania oceny zasobów umożliwi wygenerowanie dla wszystkich podmiotów procesu „gotowych” raportów OZPS, zawierających przedstawione w formie graficznej wskaźniki i analizę zmian, które wraz ze sformułowanymi wnioskami i rekomendacjami mogą być przedkładane władzom samorządowym.

Rysunek 2. Nowe proponowane terminy sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej w systemie CAS.

Źródło: Opracowanie własne

W ramach nowej formuły przeprowadzenia OZPS, procedura gromadzenia informacji zostanie uproszczona, gdyż wypełnienie w nim danych przez gminy i powiaty sprowadzi się do kilku tabel. Poza tym, skonstruowanie procesu tworzenia raportów OZPS w takim reżimie czasowym, pozwoli na wypełnienie ustawowego zapisu, stanowiącego, że: „ocena wraz z rekomendacjami jest podstawą do planowania budżetu na rok następny”, bowiem wojewodowie uzyskają dane do planowania zadań z zakresu polityki społecznej już w okolicy 15 marca każdego roku.

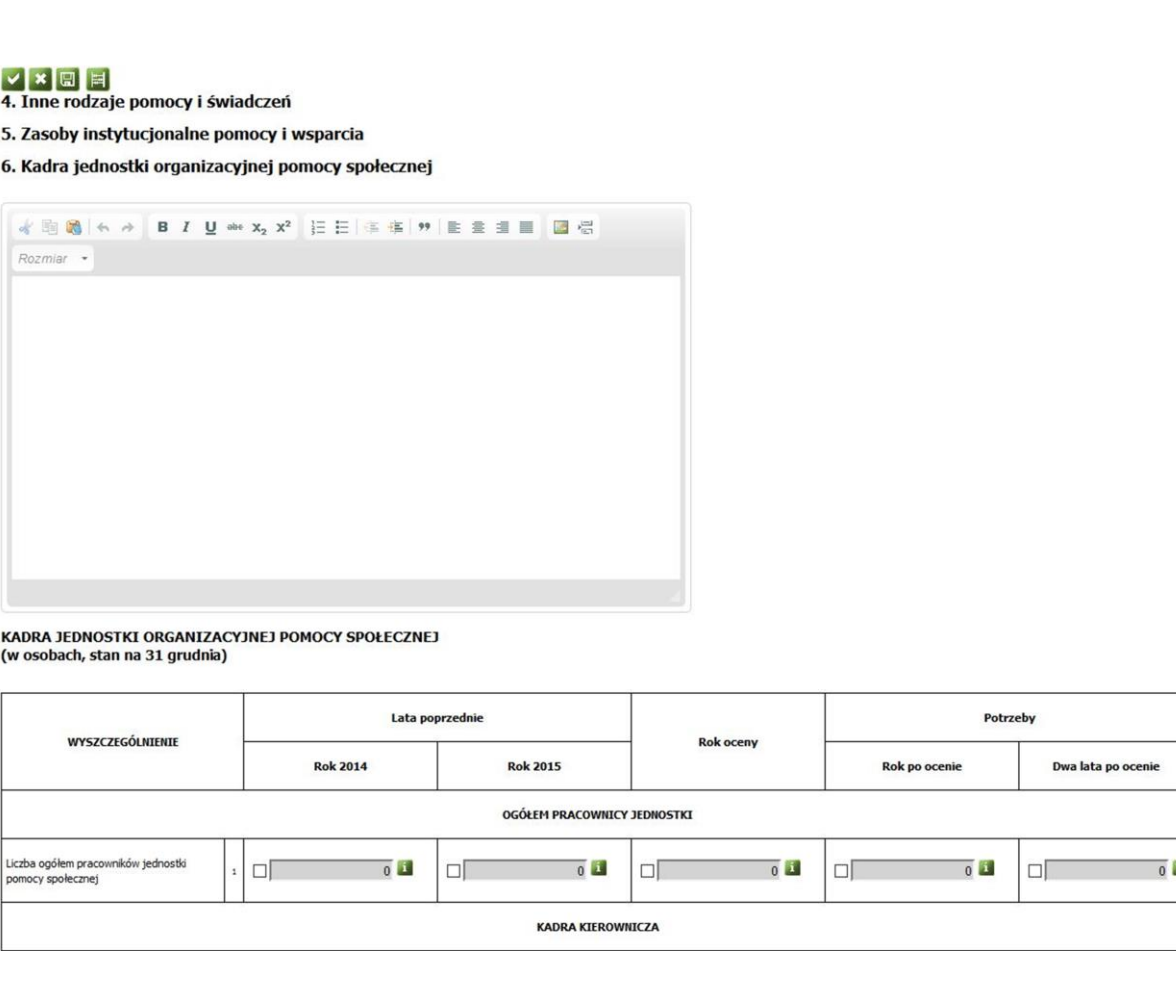
2. NOWE MECHANIZMY W CAS

Zaprezentowana powyżej modyfikacja procesu zbierania danych w ramach OZPS może być zrealizowana jedynie z wykorzystaniem systemu informatycznego CAS. Jednakże, aby ją wykonać, należy dokonać zmiany w samym systemie - wprowadzić w nim modyfikację obecnie dostępnych mechanizmów lub uzupełnić o nowe, dotąd niestosowane na poziomie gminy, powiatu czy województwa (ROPS). Poniżej prezentujemy propozycję tych zmian.

2.1. PODZIAŁ FORMULARZA NA CZĘŚCI, MOŻLIWOŚĆ WYPEŁNIANIA FORMULARZA PRZEZ WIĘCEJ NIŻ JEDNEGO UŻYTKOWNIKA

Obecnie w systemie CAS istnieje blokada uniemożliwiająca wypełnianie formularza w tym samym momencie przez więcej niż jednego użytkownika. Wprowadzono ją, by wykluczyć wzajemne nadpisywanie danych przez kilku użytkowników. Przy podziale formularza na części i umożliwieniu zalogowania się do systemu i uzupełniania danych kilku użytkownikom jednocześnie, ograniczenie to powinno zostać zniesione.

Rysunek 3. Wygląd okna dialogowego w CAS dotyczącego blokady użytkownika.

4. Inne rodzaje pomocy i świadczeń
5. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia
6. Kadra jednostki organizacyjnej pomocy społecznej

KADRA JEDNOSTKI ORGANIZACYJNEJ POMOCY SPOŁECZNEJ
(w osobach, stan na 31 grudnia)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		Rok oceny	Potrzeby	
	Rok 2014	Rok 2015		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
OGÓŁEM PRACOWNICY JEDNOSTKI					
Liczba ogółem pracowników jednostki pomocy społecznej	<input type="text" value="0"/>	<input type="text" value="0"/>	<input type="text" value="0"/>	<input type="text" value="0"/>	<input type="text" value="0"/>
KADRA KIEROWNICZA					

Źródło: <http://cas.mpips.gov.pl/CAS-pomoc>

Funkcja ta, mimo zakładanego ograniczenia liczby tabel formularza do niezbędnego minimum, będzie miała zastosowanie przy uzupełnianiu danych przez podmioty inne niż ośrodki pomocy społecznej czy powiatowe centra pomocy rodzinie. Także w samych jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej występuje potrzeba wprowadzania danych przez różne działy, a problem ten dotyka szczególnie duże jednostki.

2.2. SPRAWDZANIE SPRAWOZDANIA PRZED JEGO PRZEKAZANIEM

W celu usprawnienia przeprowadzenia procesu tworzenia OZPS, w systemie CAS, winna pojawić się funkcja kontrolna, blokująca przekazanie do ROPS sprawozdania (z poziomu gminy lub powiatu), które nie zostało w całości uzupełnione lub nie sprawdzono jego poprawności. W momencie próby przekazania sprawozdania nieuzupełnionego w całości, użytkownik powinien zostać poinformowany o konieczności uzupełnienia sprawozdania. System powinien wskazać mu komórki, które nie zostały w sprawozdaniu uzupełnione. Wskazywanie komórek nieuzupełnionych w sprawozdaniu powinno odbywać się na analogicznej zasadzie jak wskazywanie komórek w przypadku niespełnionych reguł walidacyjnych. Jako komórki nieuzupełnione powinny być uwzględniane tylko te, które w formularzu oznaczone zostały, jako wymagane do uzupełnienia.

Sprawdzenie, jakie komórki nie zostały jeszcze w sprawozdaniu uzupełnione, powinno być możliwe również podczas procesu uzupełniania sprawozdania. W tym celu należy wprowadzić do formularza odpowiednią ikonę podobną do tej, która służy do przeliczania wartości komórek. Po jej kliknięciu system powinien wyświetlić użytkownikowi informację, że wszystkie komórki sprawozdania zostały już uzupełnione lub aktywną listę zawierającą nieuzupełnione komórki. Zaznaczając pozycje na liście, system powinien przewijać formularz do miejsca, gdzie występuje nieuzupełniona komórka, odpowiednio ją oznaczyć i ustawić w niej kursor.

2.3. ZASTOSOWANIE PAKIETU ORACLE BUSINESS INTELLIGENCE

Pakiet Oracle Business Intelligence to kompleksowy i zintegrowany zestaw narzędzi analitycznych, opracowany w celu zapewnienia wglądu w wyniki analiz danych jak największej grupie użytkowników oraz umożliwiający dowolnemu użytkownikowi z dowolnej jednostki organizacyjnej samodzielny dostęp do aktualnych, istotnych i przydatnych informacji za pośrednictwem interfejsu internetowego.

Pozwala łączyć dane pobierane z wielu baz, aplikacji, źródeł danych OLAP (struktura danych, która pozwala na szybką analizę danych) i źródeł danych nieusystematyzowanych w pojedynczy, ujednolicony widok informacji.

Rozwiązanie Oracle Business Intelligence stosowane jest od wielu lat w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Wdrożenie to jest przykładem dziedzinowego zastosowania rozwiązania BI w obszarze specyficznym dla danej instytucji (w tym przypadku w obszarze pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, rynku pracy). Podstawowym celem wdrożenia rozwiązania BI Oracle w MRPiPS było:

- zintegrowanie danych pochodzących z różnych systemów dziedzinowych do jednego modelu w ramach systemu informatycznego Ministerstwa (CAS),
- umożliwienie użytkownikom systemu pełnej wizualizacji danych z obszarów dziedzinowych, które pozostają w gestii różnych departamentów merytorycznych Ministerstwa,
- usprawnienie wielu zadań Ministerstwa np. kreowanie polityki społecznej na szczeblu krajowym, kontrola alokacji środków,
- agregowanie danych dziedzinowych i umożliwienie sporządzania raportów przy pomocy narzędzia Oracle.

W nowym proponowanym modelu sporządzania OZPS, obok dotychczas stosowanych funkcji, narzędzie Oracle Business Intelligence zostanie wykorzystane do stworzenia „gotowych” raportów PDF dla gmin i powiatów oraz wizualizacji danych i wskaźników w postaci wykresów, map i tabel analitycznych. Również w ramach projektu, jednostki z poziomu ROPS, otrzymają możliwość korzystania z narzędzia Oracle BI, co umożliwi im dostęp do danych dziedzinowych znajdujących się w systemie CAS gromadzonych przez wszystkie lata, a także do narzędzi graficznych umożliwiających wizualizację tych danych w raportach wojewódzkich. Nowe zastosowanie Oracle BI umożliwi:

- agregowanie danych na poziomie ROPS,
- wizualizację danych i wskaźników w raportach PDF dla gmin i powiatów,

- wykorzystanie bazy graficznej systemu dla tworzenia raportów wojewódzkich,
- tworzenie raportów i sprawozdań niestandardowych,
- udostępnienie systemu dla szerszej grupy użytkowników.

Rysunek 4. Przykładowy wygląd okna dialogowego narzędzia Oracle Business Intelligence.

Źródło: www.oracle.com/pl

2.4. MOŻLIWOŚĆ ROZSZERZENIA FORMULARZA OCENY ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ PRZEZ ROPS

Pośród przedstawianych propozycji zmian w ramach nowego modelu opracowania OZPS, Regionalne Ośrodki Polityki Społecznej zgłosiły postulat wprowadzenia w systemie CAS możliwości dodawania przez nie własnych tabel w formularzu, w celu zebrania z gmin i powiatów danych niewystępujących w ramach oceny zasobów. Umożliwienie rozszerzenia formularza OZPS przez jednostkę samorządową z poziomu ROPS polegałoby na dodaniu dodatkowych rozdziałów, sekcji opisowych, tabel, z możliwością wskazania dla nich jednostek uzupełniających (np. element uzupełniany tylko przez jednostki poziomu gminy), komórek zasilanych, wyliczanych oraz podpowiedzi.

Zmodyfikowany formularz w postaci nadanej mu przez ROPS, obowiązywać powinien na terenie danego województwa, przy czym powinny zostać zachowane dotychczasowe mechanizmy agregowania danych oraz raportów. Żeby spełnić powyższe wymagania, należy w aplikacji CAS zmodyfikować proces publikacji formularza, wprowadzając jego dwuetapowość przygotowania wersji ostatecznej.

- etap pierwszy – opracowanie formularza OZPS przez użytkowników z poziomu centralnego, tak jak odbywa się to obecnie. Następnie formularz byłby publikowany z poziomu centralnego, ale trafiałby tylko do jednostek ROPS – nie byłby dostępny dla jednostek poziomu gminy i powiatu. Publikując formularz użytkownik poziomu centralnego poza terminem zbierania, określałby czas, w jakim ROPS powinien przekazać publikację do jednostek poziomu gminy i powiatu. W celu umożliwienia kontroli, czy ROPS w ustalonym terminie przekazał formularz do jednostek poziomu gminy i powiatu, należy wprowadzić w aplikacji mechanizm raportowy, dostępny na poziomie centralnym. Mechanizm ten, analogicznie jak mechanizm np. „Raport kompletności”, należałoby powiązać z komunikatorem, by w prosty sposób umożliwić ponaglenie ROPS w przypadku, gdy w określonym terminie nie prześlą one formularza do jednostek zobowiązanych do jego uzupełnienia,
- etap drugi – wprowadzenie modyfikacji do formularza przez jednostki ROPS (w okresie ustalonym przy jego publikacji z poziomu centralnego).

2.5. TWORZENIE PREDEFINIOWANYCH TREŚCI W SEKCJACH OPISOWYCH

W celu usprawnienia procesu sporządzania Oceny Zasobów Pomocy Społecznej zespół projektowy postuluje, żeby wraz z nową wersją formularza do użytkowników trafiały gotowe predefiniowane teksty, możliwe do użycia w ramach sekcji opisowych. Użytkownik w trakcie uzupełniania formularza mógłby wskazać szablon, który posłuży mu do wstępnego zasilania treści w sekcji opisowej. Zasilona na podstawie szablonu treść podlegałaby następnie modyfikacji tak, by użytkownik mógł ją dostosować do własnych potrzeb.

Biorąc pod uwagę aktualnie używane do przygotowania OZPS narzędzie informatyczne, czyli aplikację CAS, definiowanie szablonów treści powinno odbywać się na etapie tworzenia formularza OZPS. W ramach kreatora formularzy, do każdej z sekcji opisowych formularza powinna zostać uruchomiona możliwość dodania gotowych szablonów z treścią.

Tabela 3. Propozycja fragmentu tekstu predefiniowanego dla pola opisowego w części „Raport PDF”

Mimo spadku w ciągu ostatnich kilku lat liczby osób bezrobotnych w naszej gminie, w dalszym ciągu bezrobocie oraz pogarszający się stan zdrowia mieszkańców generuje zapotrzebowanie na różne formy pomocy oferowane przez GOPS, w tym przede wszystkim świadczenia z pomocy społecznej. Z poniższego zestawienia wynika, że najczęściej osób zgłasza się do GOPS po pomoc z powodu ubóstwa, długotrwałej lub ciężkiej choroby, bezrobocia oraz niepełnosprawności. Liczba osób, którym GOPS udzielał pomocy w ciągu kilku ostatnich lat wykazuje tendencję malejącą. Wpływ na tę sytuację ma nie tylko spadające bezrobocie, ale również kryterium dochodowe ograniczające dostępność do świadczeń pomocy społecznej. Od października 2015 r. tj. od ostatniej waloryzacji kwot kryterium i wysokości niektórych świadczeń z pomocy społecznej, kryterium dochodowe uprawniające do pomocy społecznej wynosi 634,00 zł dla osoby samotnie gospodarującej oraz 514,00 zł dla osoby w rodzinie. Również nowy rządowy program „Rodzina 500+” wpłynął na poprawę sytuacji finansowej wielu rodzin i przyczynił się do spadku liczby rodzin uprzednio korzystających ze świadczeń pomocy społecznej.

W dalszym ciągu dla wielu osób/rodzin jedyną możliwością otrzymania pomocy finansowej było przyznanie świadczenia pieniężnego (zasiłku celowego) na zakup posiłku lub żywności w ramach programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”, gdzie obowiązuje wyższe kryterium dochodowe tj. do 150 %.

Na fakt zmniejszania się liczby osób korzystających z pomocy społecznej miało również wpływ podejmowanie przez pracowników socjalnych GOPS różnych działań w kierunku wyeliminowania, bądź ograniczenia korzystania ze świadczeń pomocy przez osoby marnotrawiące przyznane środki bądź przez ukrywających dochody, a także prowadzenie pracy socjalnej mającej na celu pomoc w usamodzielnieniu się osób korzystających z pomocy GOPS i wyjściu z systemu pomocy społecznej. Dane za 2017 r. wykazują wzrost liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w formie zasiłków stałych, a jednocześnie spadek liczby korzystających z innych form pomocy takich jak zasiłki okresowe, dożywianie itp. w stosunku do 2016 r.

Zródło: Opracowanie własne.

Treść powinna być definiowana za pomocą tego samego edytora tekstu, który dostępny jest dla użytkownika podczas uzupełniania sekcji opisowej w sprawozdaniu OZPS. Dla jednej sekcji opisowej powinno być możliwe dodanie więcej niż jednego szablonu predefiniowanych opisów, modyfikowanie i usuwanie wcześniej dodanych szablonów, a także wskazanie jednego z szablonów jako szablonu domyślnego, tzn. takiego, który zostanie automatycznie wstawiony do formularza podczas jego uzupełniania. Przy uwzględnieniu obecnej specyfiki tworzenia OZPS należy rozważyć sposób modyfikowania danych w szablonach w polach opisowych, odnoszących się do konkretnej jednostki samorządu terytorialnego. Szczególnie powinno to dotyczyć części „gotowego” raportu PDF.

Podczas wypełniania sprawozdania, jeżeli dla części opisowej zdefiniowano szablony z treścią, użytkownik winien mieć możliwość ich zastosowania. Po wskazaniu wybranego szablonu, jego treść powinna być wstawiona w sekcji opisowej w miejscu ustawienia kursora, co pozwoli na dodawanie treści z szablonu do treści już dodanej przez użytkownika lub łączenie treści z kilku szablonów.

2.6. MOŻLIWOŚĆ DODANIA WŁASNYCH OBJAŚNIEŃ PRZEZ ROPS

Objaśnienia stanowią ważną część formularza Oceny Zasobów Pomocy Społecznej. Dotychczas publikowane są one wraz z formularzem przez MRPiPS w postaci zewnętrznego pliku PDF, który użytkownicy mogą pobrać z poziomu głównego okna dialogowego w aplikacji CAS, przed przystąpieniem do wypełniania sprawozdania. Objasnienia są publikowane corocznie i wspomagają użytkowników na poziomie gminy i powiatu w procesie wprowadzenia danych do formularza OZPS. Często są źródłem wiedzy dla pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej wyjaśniającym wątpliwości pojawiające się podczas uzupełniania poszczególnych komórek OZPS. Mimo zakładanego ograniczenia wielkości formularza w ramach nowego sposobu przeprowadzenia OZPS, plik Objasnień pozostanie ważnym źródłem informacji o sposobie wypełniania ankiety publikowanej w CAS.

Ze względu na częste wątpliwości i pytania zadawane przez wypełniających sprawozdanie OZPS, może pojawić się potrzeba zaktualizowania opublikowanych już Objaśnień. By rozwiązać ten problem, należy wprowadzić mechanizm definiowania Objaśnień w aplikacji. Ponieważ objaśnienia są integralną częścią formularza, ich definiowanie powinno odbywać się w kreatorze formularzy. W ramach kreatora sprawozdań jednorazowych występuje już mechanizm „Definiowania Objaśnień”, gdzie użytkownik ma możliwość wprowadzenia treści objaśnień za pomocą edytora tekstu. Mechanizm ten należy przenieść do Oceny Zasobów Pomocy Społecznej, a następnie rozbudować dając użytkownikowi wybór, czy do formularza załączy objaśnienia w formie zewnętrznego pliku PDF, czy wprowadzi je z użyciem dedykowanego edytora tekstu.

Jeżeli objaśnienia opublikowane wraz z formularzem będą wprowadzane przy pomocy edytora tekstowego aplikacji CAS, to użytkownik powinien mieć możliwość modyfikacji ich treści za pomocą tego samego edytora, a następnie ich ponownego opublikowania.

W przypadku objaśnień w formie załączonego pliku PDF, użytkownik powinien również mieć możliwość zaktualizowania pliku objaśnień. Powinna być dopuszczana przez system zmiana formatu udostępnianych objaśnień tak, by objaśnienia załączone w postaci pliku PDF i definiowane za pomocą edytora były kompatybilne.

Tabela 1. Fragment dotychczasowego dokumentu „Objaśnienia” do oceny zasobów pomocy społecznej za 2017 rok.

OSOBY I RODZINY, KTÓRYM PRZYZNANO ŚWIADCZENIE		
Liczba osób	2	Należy uwzględnić osoby, którym decyzją administracyjną przyznano świadczenie, wyłącznie na podstawie ustawy o pomocy społecznej. <u>Zasilenie: MRPiPS-03, Dz. 3, w. 1, kol. 1</u>
W tym: osoby długotrwale korzystające	3	Liczba osób, które w ciągu ostatnich 3 lat (36 miesięcy) były zarejestrowane w systemie świadczeń pomocy społecznej (Pomost), przez co najmniej 18 miesięcy. Dane te powinny być obliczone na podstawie elektronicznej dokumentacji w lokalnej bazie jednostki organizacyjnej pomocy społecznej i przeniesione do Formularza OZPS. <u>Zasilenie: Raport Pomost</u>
Wiek 0-17	4	Każdą osobę wyszczególnioną w wierszu 2 należy przyporządkować do odpowiedniej kategorii wiekowej. <u>Własne dane</u>
Wiek produkcyjny *	5	
Wiek poprodukcyjny **	6	
Liczba rodzin	7	Rodziny, które w danym okresie sprawozdawczym uzyskały pomoc w formie świadczeń bez względu na rodzaj, formę, liczbę świadczeń i źródło finansowania – uwzględniając zarówno pomoc, która udzielona jest w formie decyzji administracyjnej, lub świadczeń bez decyzji. <u>Zasilenie: MRPiPS-03, Dz. 3, w. 1, kol. 2</u>
Liczba osób w rodzinach	8	Liczba osób w rodzinach wyszczególnionych w wierszu 7. <u>Zasilenie: MRPiPS-03, Dz. 3, w. 1, kol. 4</u>

Źródło: „Ocena zasobów pomocy społecznej - OBJAŚNIENIA”

Kolejnym aspektem, jaki należy uwzględnić przy definiowaniu Objasnień, jest możliwość dodania do formularza: rozdziałów, tabel oraz sekcji opisowych przez ROPS, co zostało opisane w poprzednim punkcie. Głównie ze względu na ten właśnie mechanizm użytkownikowi ROPS należy dać możliwość zdefiniowania własnych objaśnień dla formularza, które widoczne będą dla gmin i powiatów w obrębie województwa. Definiowanie objaśnień powinno odbywać się w ramach procesu modyfikowania formularza przez ROPS w kreatorze formularzy i, analogicznie jak na poziomie centralnym – możliwym powinno być załączenie pliku lub użycia edytora.

Jeżeli objaśnienia na poziomie centralnym zdefiniowane zostały za pomocą edytora, to użytkownik ROPS powinien mieć możliwość zasilenia nimi zdefiniowanych przez siebie objaśnień i dostosowania ich do zmian formularza wprowadzonych przez ROPS. Analogicznie jak na poziomie centralnym, użytkownik ROPS powinien mieć możliwość modyfikowania objaśnień w procesie publikowania formularza oraz ich aktualizowania po opublikowaniu.

W związku z proponowanymi zmianami w procesie definiowania objaśnień należy wprowadzić również zmiany w procesie ich wyświetlania użytkownikom z poziomu gminy i powiatu. Po użyciu ikony Objasniania na liście sprawozdań użytkownik powinien móc wskazać, z których objaśnień chce skorzystać: centralnych czy zdefiniowanych przez ROPS.

2.7. MOŻLIWOŚĆ KOPIOWANIA REGUŁ POMIĘDZY WOJEWÓDZTWAMI

W obecnej wersji systemu CAS, lista reguł zdefiniowana dla formularza na poziomie Ministerstwa, może zostać uzupełniona przez własne reguły na poziomie województwa. ROPS może definiować i publikować własne reguły, które pozwolą mu kontrolować proces sprawozdawczy w obrębie własnego województwa. ROPS z różnych województw często współpracują ze sobą w zakresie tworzenia reguł. Jednakże reguły dodane przez ROPS są zazwyczaj stosowane tylko we „własnym” województwie. Z tego powodu w aplikacji CAS należy umożliwić kopiowanie reguł pomiędzy ROPS.

W ramach mechanizmu kopiowania reguł, ROPS powinien mieć możliwość wglądu w reguły utworzone przez ROPS z innych województw i skopiowania wybranych lub wszystkich reguł na listę reguł własnych. Proces kopiowania reguł powinien uwzględniać możliwość dodawania do formularza własnych rozdziałów, tabel i sekcji. System powinien informować użytkownika o kopiowaniu reguł odwołujących się do części formularza dodanej przez ROPS w sytuacji, gdy komórki użyte w treści reguły znajdują się również w formularzu ROPS, który kopiuje reguły. Proces kopiowania reguł nie powinien dopuścić do sytuacji, w której w treści skopiowanej reguły występują odwołania do komórek, których nie ma w formularzu ROPS kopującego reguły.

Podczas przeglądania i kopiowania reguł, dostępny powinien być mechanizm podglądu reguł bezpośrednio na formularzu OZPS, co ułatwi interpretację reguły i podjęcie decyzji o jej kopiowaniu lub niekopiowaniu. Reguły skopiowane od innych ROPS powinny być oznaczone na liście reguł i zwracać informacje o tym, od jakiego ROPS reguła została skopiowana. Informacja ta powinna być usuwana w momencie zmodyfikowania skopiowanej reguły – wówczas uznawana będzie ona jako własna. Za regułą skopiowaną, po publikacji

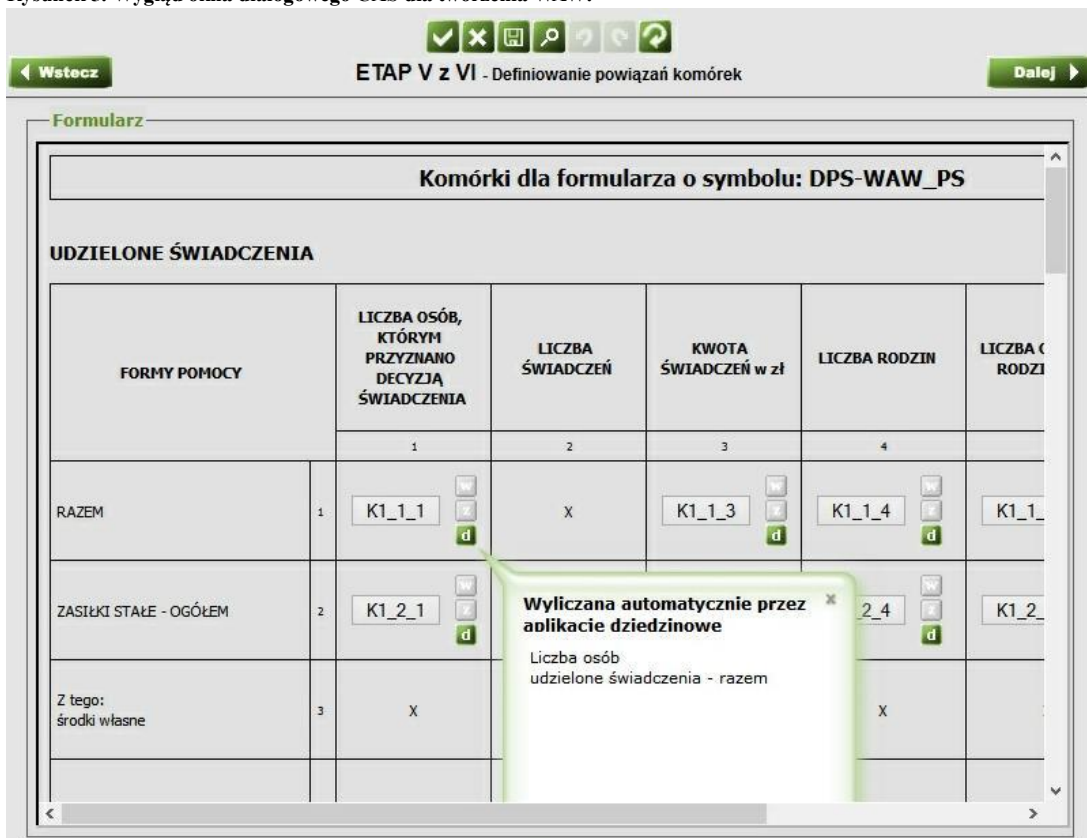
własnego zestawu reguł odpowiada ROPS, który opublikował dany zestaw reguł.

Modyfikacja reguły przez ROPS będący autorem reguły powinna być sygnalizowana tym ROPS, które skopiowały tę regułę. Pozwoli to na szybszą reakcję w przypadku, gdy skopiowana reguła okaże się niepoprawna i będzie konieczne jej skorygowanie. Ponieważ nie wszystkie ROPS muszą zgodzić się na udostępnianie opracowanych przez siebie reguł, w aplikacji CAS na poziomie ROPS powinien być mechanizm blokujący możliwość kopiowania jego reguł przez inne ROPS.

2.8. ZASTOSOWANIE MECHANIZMU WAW W OZPS

Wartości Automatycznie Wyliczane (WAW) służą do pomocy w wypełnianiu formularzy (np. sprawozdań jednorazowych) opublikowanych w Centralnej Aplikacji Statystycznej (CAS). Po opublikowaniu formularza, system CAS udostępnia WAW do pobrania przez aplikacje dziedzinowe. Po pobraniu paczki, aplikacje dziedzinowe obliczają WAW i odsyłają wynik do CAS. Jeśli konkretna komórka takiego formularza zostanie zdefiniowana w CAS jako WAW, to od momentu publikacji formularza w CAS, jest w stanie automatycznie pobrać taką WAW i odesłać do CAS automatycznie obliczony wynik. Dzięki temu wartość tej komórki będzie wypełniona (w formie odpowiedzi) podczas wypełniania formularza w CAS.

Rysunek 5. Wygląd okna dialogowego CAS dla tworzenia WAW.

FORMY POMOCY		LICZBA OSÓB, KTÓRYM PRZYJANO DECYZJĄ ŚWIADCZENIA	LICZBA ŚWIADCZEŃ	KWOTA ŚWIADCZEŃ w zł	LICZBA RODZIN	LICZBA RODZIN
		1	2	3	4	
RAZEM	1	K1_1_1	x	K1_1_3	K1_1_4	K1_1_5
ZASIŁKI STAŁE - OGÓŁEM	2	K1_2_1			K1_2_4	K1_2_5
Z tego: środki własne	3	x			x	

Źródło: <https://www.malopolska.uw.gov.pl/pomost/waw-1.pdf>

Systemy dziedzinowe powinny wspierać proces wyliczenia zadanych wartości przy określonych warunkach. Zlecenie wyliczenia wartości przez system dziedzinowy realizowane jest w systemie CAS. Należy pamiętać, że WAW są pobierane przez aplikacje dziedzinowe o godzinie 10.00 danego dnia, w związku z powyższym należy tak wybrać

termin publikacji formularza, aby możliwe było pobranie WAW i jego obliczenie przez weekend.

W ramach modułu „Informacja kryzysowa”, definiując formularz sprawozdania jednorazowego, użytkownik ma możliwość wskazania, że dana komórka sprawozdania powinna zostać wyliczona i zasilona w sprawozdaniu przez system dziedzinowy. W wyniku opublikowania formularza zawierającego komórki wyliczane automatycznie przez system dziedzinowy, do systemu dziedzinowego trafia zadanie wyliczenia odpowiednich wartości. System dziedzinowy wylicza je, a następnie odsyła wyniki do systemu CAS, który zasila nimi właściwe komórki sprawozdania. Proces ten jest w pełni automatyczny. Odciąża pracowników gmin i powiatów z prac związanych z ustalaniem i wprowadzaniem danych do sprawozdania.

2.9. MOŻLIWOŚCI WSTAWIANIA PRZYPISÓW W CZĘŚCI OPISOWEJ PRZEZ ROPS

Z punktu widzenia ROPS, ważnym elementem, jaki należy dodać do części opisowych (tzw. sekcji opisowych), jest możliwość wstawiania w nich przypisów, czyli fragmentów tekstu, powiązanych z tekstem głównym za pomocą odsyłaczy.

Stosowną funkcję należy dodać w edytorze tekstu służącym do uzupełniania sekcji opisowej. W ramach tworzenia przypisu użytkownik powinien mieć możliwość:

- zaznaczenia tekstu, do którego przypis będzie się odnosił,
- zdefiniowania numeru odnośnika, przy czym system powinien automatycznie podpowiadać kolejny względem poprzednio wprowadzonego numer,
- wprowadzenia w ramach przypisu tekstu o długości do 300 znaków.

W wyniku dodania przypisu w sekcji opisowej, na końcu zaznaczonego tekstu powinien pojawić się numer odnośnika. Zaznaczony tekst powinien być wyróżniany zmianą koloru

lub kroju czcionki. Po zatrzymaniu kursora nad tekstem, którego dotyczy odnośnik, użytkownikowi powinna wyświetlać się podpowiedź (tzw. tooltip) z treścią przypisu.

Inna forma prezentacji przypisów powinna obowiązywać dla prezentacji w formacie PDF. W ramach prezentacji Oceny Zasobów Pomocy Społecznej w formacie PDF, numer odnośnika powinien być umieszczony w tekście głównym, a numer i treść przypisu w stopce strony.

2.10. SCALANIE OCENY ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ NA POZIOMIE KRAJU

Proces scalania, inaczej agregacji danych Oceny Zasobów Pomocy Społecznej, na poziomie centralnym oraz na poziomie ROPS przeprowadzany jest automatycznie przez system w godzinach nocnych. Oznacza to, że w przypadku przekazania sprawozdania przez gminę czy powiat, sprawozdanie poziomu ROPS i poziomu centralnego zawierające aktualne dane użytkownik otrzymuje dopiero dnia następnego.

Rozwiązanie takie wprowadzone zostało ze względu na wydajność systemu CAS. Ogranicza ono jednak pracę użytkowników, szczególnie w sytuacji, gdy proces sporządzania oceny jest na zaawansowanym etapie, gdy sporządzana jest przez ROPS ocena dla całego województwa. Wówczas, bardzo często, na żądanie ROPS, gminy i powiaty korygują

sporządzone oceny, poprawiając dane. Po skorygowaniu danych przez gminy i powiaty, ROPS zmuszony jest zawiesić pracę nad oceną do dnia następnego, w którym w sprawozdaniu widoczne będą wprowadzone korekty. Analogicznie sytuacja ma miejsce przy sporządzaniu

na poziomie centralnym oceny dla całego kraju.

Z uwagi na powyższą niedogodność użytkownikom poziomu centralnego oraz ROPS, udostępnić należy funkcję pozwalającą w dowolnym momencie wykonać aktualizację sprawozdania scalonego o dane przekazane przez gminy i powiaty, lub zaplanować wykonanie takiej aktualizacji o określonej godzinie. Jednakże, mając na uwadze, że wydajność systemu CAS jest elementem krytycznym, do wykonania funkcji aktualizacji sprawozdań scalonych należy wykorzystać mechanizm zadań wykonywanych w tle, który funkcjonuje już w systemie CAS.

2.11. MOŻLIWOŚĆ MIERZENIA ODDALENIA GMIN I POWIATÓW OD REALIZACJI CELÓW WYTYCZONYCH DLA REDUKCJI UBÓSTWA NA POZIOMIE KRAJOWYM

Jednym z zakładanych celów stawianych do realizacji w projekcie jest możliwość mierzenia oddalenia gmin i powiatów od realizacji celów wytyczonych dla redukcji ubóstwa na poziomie krajowym. Aktualnie w OZPS nie stosuje się mechanizmu pozwalającego na mierzenie tego wskaźnika. Natomiast w dwóch województwach: mazowieckim i wielkopolskim, Regionalne Ośrodki Polityki Społecznej wprowadziły w swoich raportach OZPS narzędzie pozwalające na mierzenie ubóstwa i wykluczenia społecznego na poziomie gmin nazwane barometrem ubóstwa. Ten regionalny pomiar opracowany został w 2013 roku w województwie wielkopolskim, a zaadaptowany przez Mazowieckie Obserwatorium Integracji Społecznej i włączony do oceny zasobów pomocy społecznej dokonywanej za rok 2014. Jego głównym zadaniem jest umożliwienie regularnej i cyklicznej oceny zagrożenia ubóstwem poszczególnych gmin i powiatów w ramach województwa. W województwie mazowieckim pomiar dokonywany jest w cyklu dwuletnim (Mazowiecki barometr ubóstwa i wykluczenia społecznego)¹, w województwie wielkopolskim (Syntetyczny wskaźnik ubóstwa)² w cyklu rocznym.

Dla wyznaczenia koncentracji terytorialnej w zakresie włączenia społecznego i walki z ubóstwem określono zbiorczy wskaźnik składający się z trzech podwskaźników:

- zagrożenia ubóstwem,
- deprywacji materialnej,
- intensywności pracy.

Ze względu na zbieżność wymienionych powyżej wskaźników ze wskaźnikami określonymi w „Strategii Europa 2020” oraz w „Krajowym Programie Przeciwdziałania

¹ Szczegółowe informacje na temat Mazowieckiego barometru ubóstwa i wykluczenia społecznego można znaleźć w dokumencie „Ocena zasobów pomocy społecznej w oparciu o sytuację społeczną i demograficzną Województwa Mazowieckiego za 2014 rok” na www.mcps.com.pl w zakładce Opracowania.

² Szczegółowe informacje na temat Syntetycznego wskaźnika ubóstwa można znaleźć na stronie internetowej ROPS Poznań pod adresem <https://rops.poznan.pl/badania-spoleczne/>

Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020”, wyznaczenie dodatkowego zbiorczego wskaźnika regionalnego, mogłoby z dużym prawdopodobieństwem wskazać poziom oddalenia jednostki samorządu terytorialnego od wyznaczonego celu krajowego, mimo że sposób wyznaczania wartości omawianego wskaźnika jest różny od metodologii zastosowanej dla wyznaczania wartości wskaźników europejskiego i krajowego.

Regiony zainteresowane zastosowaniem mechanizmu wyznaczania wskaźnika ubóstwa i wykluczenia społecznego na poziomie gminy, powiatu, województwa mogą w ramach OZPS bezpłatnie zastosować i wyznaczać ww. wskaźnik, wzorując się na wskaźnikach stosowanych w Wielkopolsce i na Mazowszu, jedynie dostosowując go do specyfiki swojego regionu. Szczegółowy opis wyznaczania tego wskaźnika został przedstawiony w Raporcie nr 2 „Standard informacji, danych i miar strategicznych polityki krajowej w obszarze włączenia społecznego i przeciwdziałania ubóstwu”.

3. PROPOZYCJA NOWEGO FORMULARZA OCENY ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ

Rysunek 6. Przykład strony tytułowej raportu OZPS.

Źródło: „Ocena zasobów pomocy społecznej gminy Warka za 2017 rok”.

Obecnie wykorzystywany do sporządzania oceny zasobów formularz OZPS to obszerny dokument złożony z 8 rozdziałów merytorycznych, wprowadzenia, rozdziału zawierającego wskaźniki, rozdziału opisującego wnioski i rekomendacje. Użytkownicy na wszystkich szczeblach samorządu stwierdzili konieczność jego modyfikacji. Gminy i powiaty określiły,

że wśród najczęstszych barier w korzystaniu z narzędzia OZPS są jego nadmierna szczegółowość i obszerność. Propozycje zmian w obecnym formularzu (za rok 2017) były również dyskutowane przez regiony podczas warsztatów ROPS. Ich uczestnicy podkreślili potrzebę szczegółowego przeglądu narzędzia i jego zmiany po weryfikacji potrzeb

dotyczących danych do obliczania wskaźników.

Pierwsza propozycja zmian formularza została przedstawiona w raporcie „Nowy sposób sporządzania OZPS w celu planowania lokalnej polityki przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu”. Zakładała ona modyfikację obecnego formularza poprzez wykreślenie oraz dodanie rozdziałów i wierszy, ograniczenie liczby kolumn (widocznych dla jednostek lokalnych) tylko do roku oceny, dodanie nowych rozdziałów problemowych, usunięcie rozdziału ze wskaźnikami i przedstawienie ich w formie graficznej.

Przedstawiona poniżej propozycja modyfikacji procedury gromadzenia informacji w ramach OZPS zakłada znaczne uproszczenie formularza. Wypełnienie w nim danych przez gminy i powiaty sprowadzi się do kilku tabel. Tabele będą zawierały trzy kolumny (rok poprzedni, rok oceny, prognoza rok po ocenie). Sugestia takiej konstrukcji formularza wynika zarówno z propozycji zgłaszanych przez gminy, powiaty i przedstawicieli ROPS podczas warsztatów regionalnych, jak również z wieloletniego doświadczenia i wiedzy zebranej podczas procesu opracowywania danych w ramach OZPS przez autora niniejszego opracowania. Poniżej prezentujemy propozycje nowego formularza OZPS.

1. Strona tytułowa – na której umieszcza się podstawowe informacje, takie jak:

- tytuł dokumentu,
- rok oceny,
- autorów dokumentu,
- godło gminy/powiatu/jednostki organizacyjnej pomocy społecznej.

W nowej propozycji formularza strona tytułowa pozostałaby w nieziennej formie umożliwiając gminom i powiatom stworzenie całościowego raportu OZPS.

2. Spis treści – zawierający listę poszczególnych rozdziałów raportu wraz z numerami stron, na których zostały umieszczone.

3. Rozdział 1 „Wprowadzenie” – pole opisowe umożliwiające umieszczenie informacji zawierających:

- opis usytuowania gminy/powiatu,
- predefiniowany tekst zawierający podstawowe informacje o powierzchni, ludności gminy,
- uwarunkowania prawne przeprowadzania oceny zasobów,
- podsumowania zawartości formularza.

Tabela 2. Propozycja fragmentu tekstu predefiniowanego dla części „Wprowadzenie”.

Liczba mieszkańców.....
Powierzchnia.....
Gęstość zaludnienia.....
Gmina ..... to gmina miejsko-wiejska. Należy do województwa....., powiatu ..... Gmina ma ..... mieszkańców, czyli zamieszkuje ją .....% ludności powiatu. Gmina stanowi .....% powierzchni powiatu. Siedzibą gminy jest miasto .....

Zródło: Opracowanie własne

- 4. Rozdział 2 „Dane o sytuacji społecznej”** – część formularza prezentowana w formie tabelarycznej, w której zbierane będą informacje o infrastrukturze społecznej (mieszkania komunalne, socjalne, żłobki, przedszkola, kluby i świetlice dla dzieci, hospicja, ośrodki dla cudzoziemców). Dotychczas zbierane w tym miejscu formularza dane dotyczące struktury demograficznej ludności na danym terenie (gmina, powiat), informacje o sytuacji na rynku pracy, będą prezentowane w raporcie graficznym opisanym poniżej. Dane prezentowane w tabeli będą zaciągane za lata 2016 i 2017, natomiast informacje za rok oceny, prognozę rok po ocenie i dwa lata po ocenie, gminy będą wpisywać wykorzystując dane własne. Również przed tym rozdziałem będzie zamieszczone pole opisowe umożliwiające wprowadzenie własnego komentarza do prezentowanych danych lub wybranie tekstu predefiniowanego.

Tabela 3. Propozycja tabeli „Dane o sytuacji społecznej”.

Wyszczególnienie	Numer wiersza	Dane za 2017	Rok oceny	Prognoza rok po ocenie
INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA				
Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy	1			
Liczba wniosków złożonych na mieszkanie komunalne z zasobów gminy	2			
w tym z wiersza 1: Liczba mieszkań socjalnych (lokali)	3			
Liczba oczekujących na mieszkanie socjalne	4			
Liczba wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego	5			
Liczba żłobków (żłobki, kluby dziecięce, oddziały żłobkowe w przedszkolach)	6			
Liczba opiekunów dziennych do dzieci	7			
Liczba miejsc w żłobkach (żłobki, kluby dziecięce, oddziały żłobkowe w przedszkolach)	8			
Liczba dzieci, którym nie przyznano miejsc w żłobku (żłobek, klub dziecięcy, oddziały żłobkowe w przedszkolach)	9			
Powody nie przyznania miejsca w żłobku				
(OKNO AKTYWNE - do rozwinięcia)	10			
Liczba przedszkoli (przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach)	11			
Liczba miejsc w przedszkolach (przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach)	12			
Liczba dzieci, którym nie przyznano miejsc w przedszkolu wg złożonych wniosków	13			
Powody nie przyznania miejsca w przedszkolu				
(OKNO AKTYWNE - do rozwinięcia)	14			
Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży - ogółem	15			

Wyszczególnienie	Numer wiersza	Dane za 2017	Rok oceny	Prognoza rok po ocenie
Z tego: (wiersze "Przyszkolne" i "Pozaszkolne")				
Przyszkolne	16			
Pozaszkolne	17			
Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów	18			
Liczba hospicjów	19			
Liczba ośrodków dla cudzoziemców	20			

Źródło: Opracowanie własne

5. Rozdział 3 „Raport graficzny w formacie PDF podzielony na części tematyczne wraz z polem opisowym” – to największa zmiana w dotychczas stosowanym formularzu OZPS. Raport graficzny zawierać będzie wskaźniki wyliczone na podstawie danych zebranych w ramach sprawozdań resortowych. Część ta zawierałaby także pole opisowe z możliwością wstawienia tekstu predefiniowanego lub wprowadzenia przez gminę i powiat własnego tekstu, odnoszącego się do zaprezentowanych w raporcie graficznym wskaźników i danych. Ze względu na obecny projekt i możliwości systemowe, a także jednolitość danych, wszystkie raporty graficzne zawierałyby ten sam zestaw informacji dla wszystkich gmin i powiatów w kraju. Gminy uzyskiwałyby raport informujący o:

- punkt 3.1 – Dane o sytuacji demograficznej,
- punkt 3.2 – Rynek pracy,
- punkt 3.3 – Dane o korzystających z pomocy i wsparcia,
- punkt 3.4 – Inne rodzaje pomocy i wsparcia (świadczenia pomocy społecznej),
- punkt 3.5 – Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia,
- punkt 3.6 – Kadra pomocy społecznej.

Tabela 4. Propozycja fragmentu raportu graficznego w PDF.

3. 1.Dane o sytuacji demograficznej

Gmina ..... miała w 2018 roku ..... mieszkańców, z czego .....% stanowiły kobiety, a .....% mężczyźni. W latach 20016-2017 liczba mieszkańców wzrosła o.....%. Średni wiek mieszkańców wynosi ..... lat i jest mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa mazowieckiego oraz mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

3.2 Rynek pracy

W gminie ..... na 1000 mieszkańców pracuje ..... osób, ...% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a .....% mężczyźni. Bezrobocie rejestrowane w gminie ..... wynosiło w 2018 roku .....% (.....% wśród kobiet

i .....% wśród mężczyzn).

3.3 Dane o korzystających z pomocy i wsparcia

Pomoc i wsparcie w gminie .....z pomocy społecznej w 2018 roku uzyskały ..... osoby, co stanowiło .....% wszystkich mieszkańców gminy. W roku oceny, w stosunku do 2017 roku, łączna liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia zmniejszyła się o ..... osoby (w 2017 r. w stosunku do 2016 r. odnotowano spadek o ..... osób). Natomiast liczba rodzin, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego o ..... (w 2017 r. w stosunku do 2016 r. odnotowano spadek o ..... rodzin). W przypadku długotrwale korzystających z pomocy społecznej ich liczba osiągnęła poziom ..... osób, co oznaczało spadek w stosunku do roku ubiegłego o ..... osób (rok wcześniej tendencja ta była podobna, zanotowano spadek o ..... osób). W gminie ..... najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin a jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną, wskazanymi przez ośrodki pomocy społecznej w 2018 roku było kolejno: ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność oraz bezrobocie.

3.4 Inne rodzaje pomocy i wsparcia (świadczenia pomocy społecznej)

W przypadku zasiłków stałych w 2018 roku w stosunku do roku poprzedniego nieznacznie zmniejszyła się zarówno liczba osób, którym przyznano to świadczenie o .....%, tj. o ..... osób (liczba świadczeń – spadła o ..... – tj. o .....%), jak również kwota świadczeń o .....% tj. o ..... złotych. Spadła również, w stosunku do 2017 roku, liczba osób, którym przyznano zasiłki okresowe o .....%, tj. o ....., co niewątpliwie wpłynęło na spadek liczby świadczeń o .....%, tj. o ..... Wielkość świadczeń pieniężnych pobieranych z tego tytułu zmniejszyła się o .....%, tj. o kwotę ..... zł. W stosunku do 2017 roku zmalała także liczba osób, którym przyznano zasiłki celowe (o .....%). Wysokość zasiłków celowych zmalała o .....%, tj. o kwotę ..... zł. Łącznie w 2018 roku

w gminie ..... przyznano .....świadczeń pieniężnych dla ..... osób na kwotę ..... zł.

3.5 Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia

Pomoc społeczna to nie tylko wsparcie finansowe osób i rodzin potrzebujących pomocy, ale także pomoc instytucjonalna, świadczona przez placówki pomocy społecznej. W gminie.... prowadzą działalność następujące instytucje pomocy społecznej, finansowane z budżetu gminy:.....

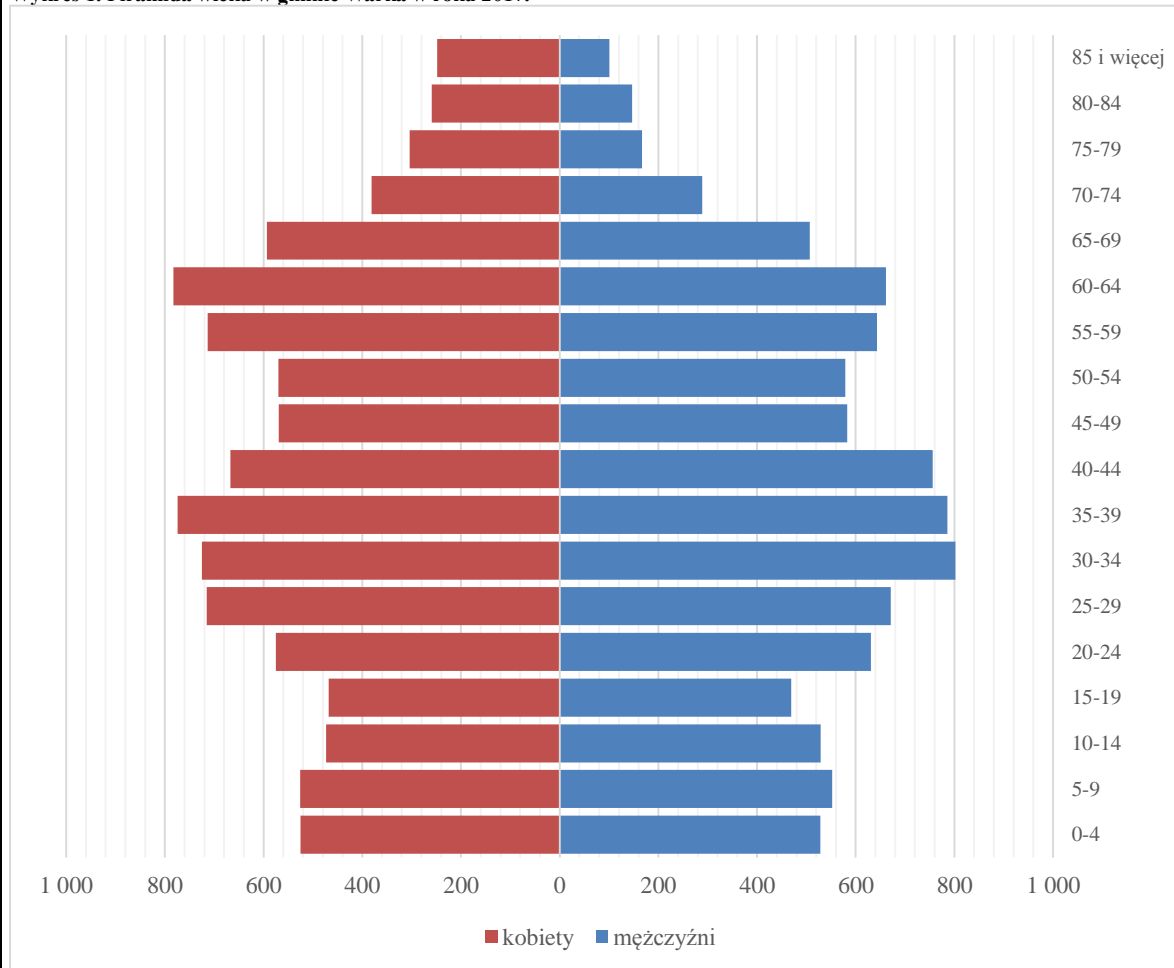
3.6 Kadra pomocy społecznej

Według stanu na 31 grudnia 2016 roku, kadra ośrodka pomocy społecznej liczyła .....osób w tym: kadra kierownicza ..... osób, pracownicy socjalni .....osoby, pozostali

pracownicy..... osoby. Spośród zatrudnionych w ośrodku pomocy społecznej pracowników ..... posiada wykształcenie wyższe, ... wykształcenie średnie. Specjalizację I i II stopnia w zawodzie pracownika socjalnego posiada ..... pracowników socjalnych. Wśród pracowników .....osób posiada specjalizację z organizacji pomocy społecznej.

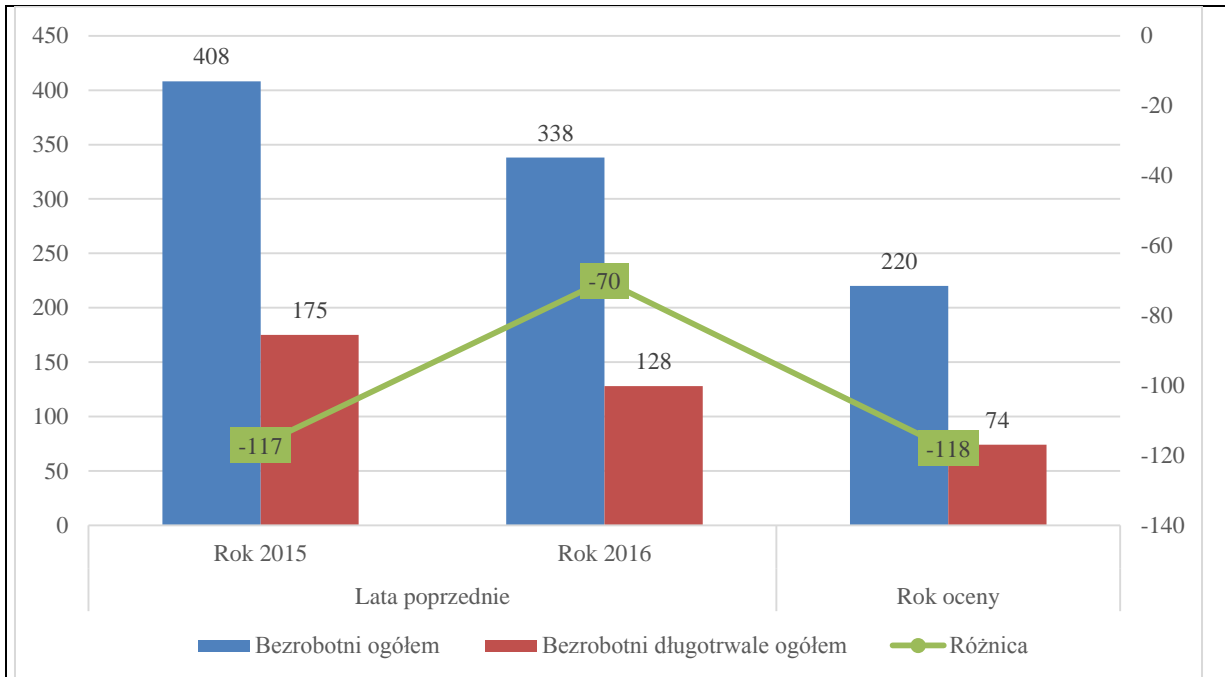
Poniżej przedstawiono przykładowe wykresy do raportu graficznego:

Wykres 1. Piramida wieku w gminie Warka w roku 2017.

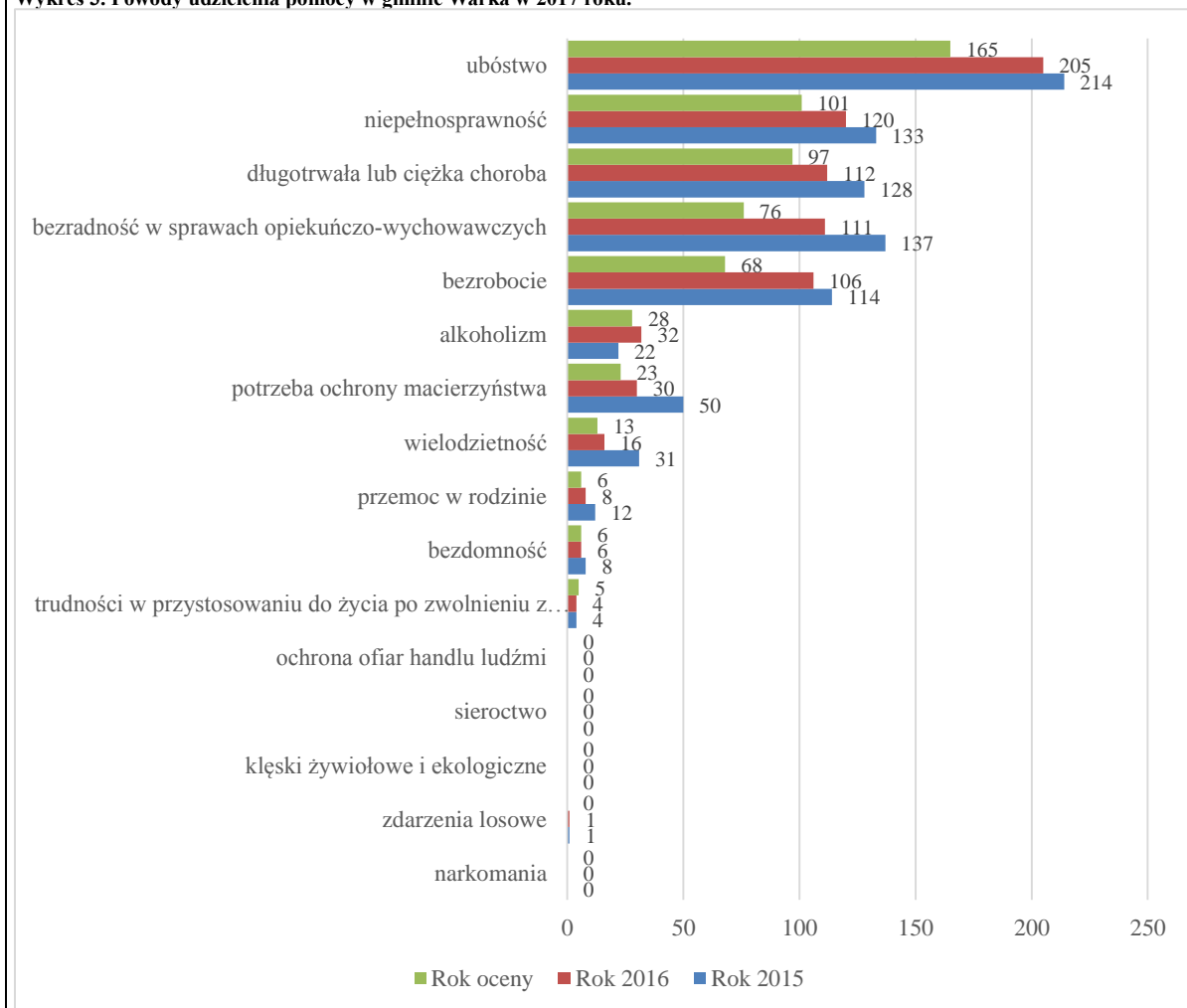

Wykres 2. Osoby bezrobotne i bezrobotne długotrwale w gminie Warka w latach 2015-2017.

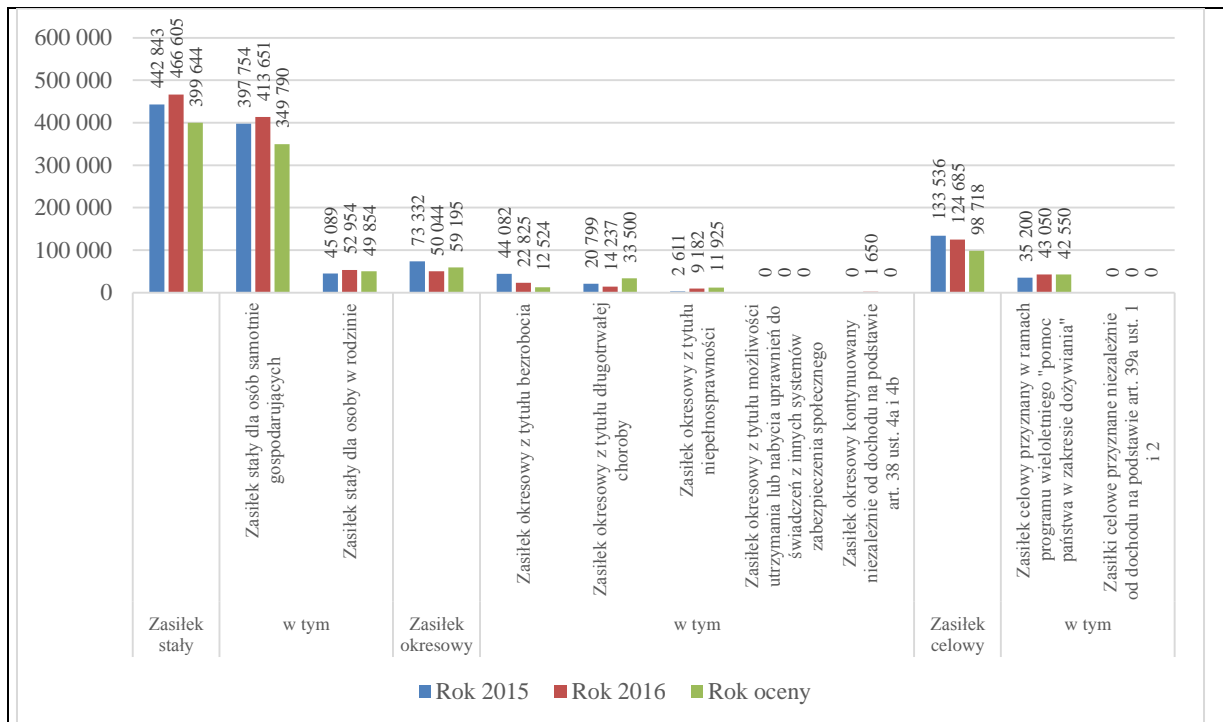

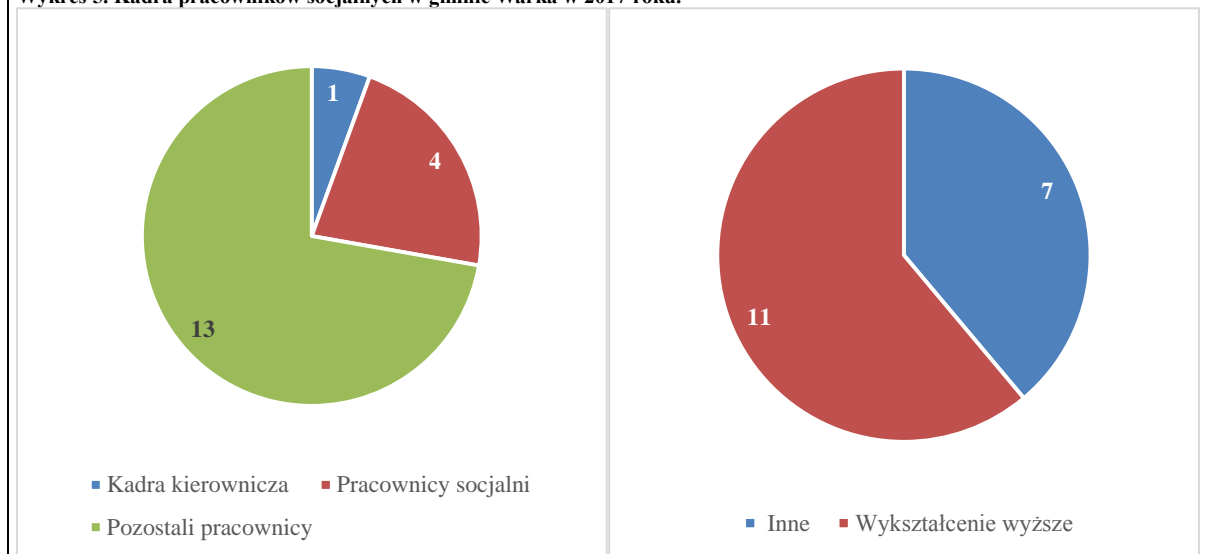
Wykres 3. Powody udzielenia pomocy w gminie Warka w 2017 roku.

Wykres 4. Wartość przyznanych zasiłków i świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej w gminie Warka w 2017 roku.

Wykres 5. Kadra pracowników socjalnych w gminie Warka w 2017 roku.

Źródło: Opracowanie własne

- 6. Rozdział 4 „Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego”** – to kolejny rozdział formularza OZPS, w którym dane będą prezentowane w postaci graficznej. Przed rozdziałem będzie umieszczone pole opisowe służące do przedstawienia informacji o wydatkach (w gminie, powiecie) na zadania związane z polityką społeczną. Dane budżetowe będą prezentowane w tabeli budżetowej oraz w postaci wykresu. Dane w tabeli i na wykresie będą predefiniowane.

Wykres 6. Budżet gminy w obszarze polityki społecznej w podziale na działy na przykładzie gminy Warka w 2017 roku.

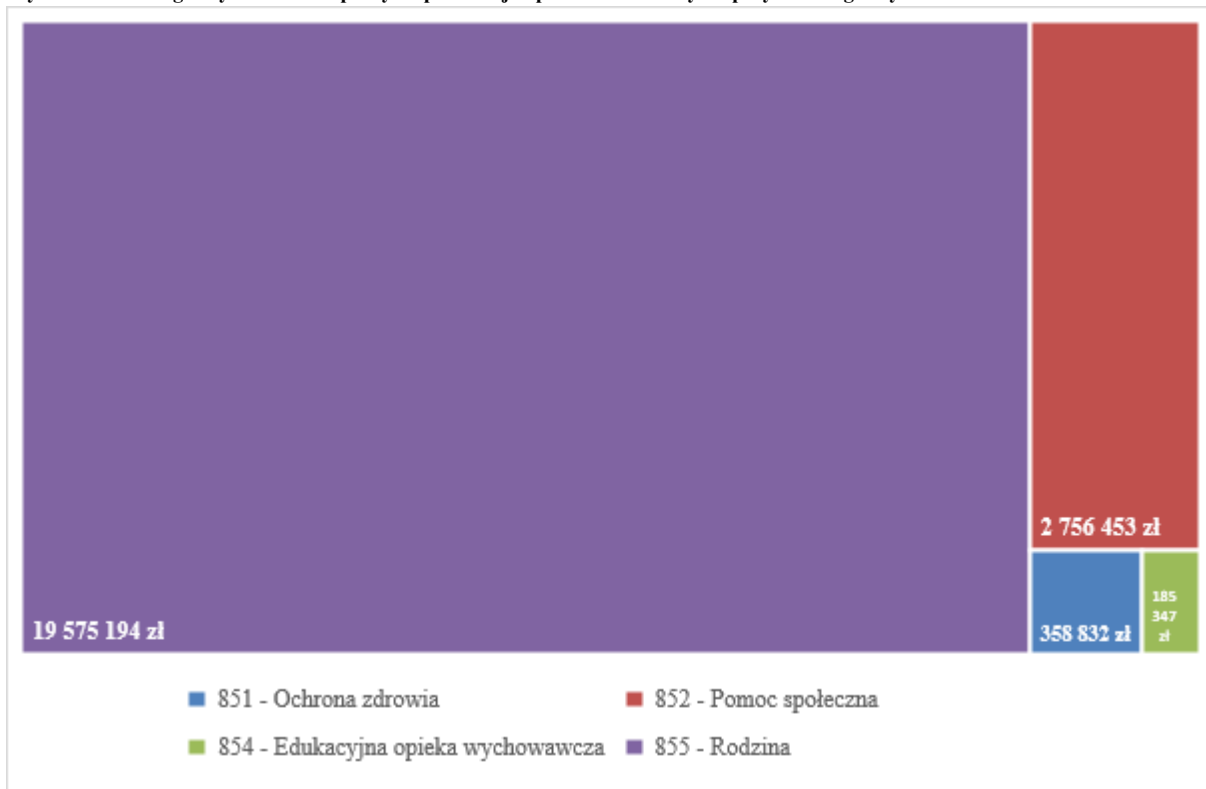

Tabela 5. Propozycja tabeli „Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego”

WYSZCZEGÓLNIENIE	Numer wiersza	Dane za 2017	Rok oceny	Prognoza rok po ocenie
OGÓŁEM				
OGÓŁEM (działy)	1			
W tym: w budżecie OPS/PCPR	2			
851 - OCHRONA ZDROWIA				
85153 - Przeciwdziałanie narkomanii	3			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	4			
85154 - Przeciwdziałanie alkoholizmowi	5			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	6			
852 - POMOC SPOŁECZNA				
85202 - Domy pomocy społecznej	7			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	8			
85203 - Ośrodki Wsparcia	9			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	10			
85205 - Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	11			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	12			
85213 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej, niektóre świadczenia rodzinne oraz za osoby uczestniczące w zajęciach centrum integracji społecznej	13			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	14			
85214 - Zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (od roku 2017)	15			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	16			

WYSZCZEGÓLNIENIE	Numer wiersza	Dane za 2017	Rok oceny	Prognoza rok po ocenie
85215 - Dodatki mieszkaniowe	17			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	18			
85216 - Zasiłki stałe	19			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	20			
85218 - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	21			
w tym: w budżecie OPS/PCPR	22			
85219 - Ośrodek Pomocy Społecznej	23			
w tym: w budżecie OPS/PCPR	24			
85220 - Specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	25			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	26			
85228 - Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	27			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	28			
85230 - Pomoc w zakresie dożywiania	29			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	30			
85231 - Pomoc dla cudzoziemców	31			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	32			
W tym (z wiersza 31): Wydatki na pomoc dla cudzoziemców w celu integracji ze środowiskiem (cudzoziemcy, którzy uzyskali status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą)	33			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	34			
85232 - Centra Integracji Społecznej	35			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	36			
85278 - Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	37			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	38			
85295 - Pozostała działalność	39			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	40			
853 - POZOSTAŁE ZADANIA W ZAKRESIE POLITYKI SPOŁECZNEJ				
85311 - Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	41			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	42			
85321 - Zespoły orzekania o niepełnosprawności	43			
w tym: w budżecie dyspozycji OPS / PCPR	44			
85324 - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	45			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	46			
85395 - Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	47			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	48			
854 - Edukacyjna opieka wychowawcza				
85415 - Pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym (od roku 2017)	49			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	50			
85416 - Pomoc materialna dla uczniów o charakterze motywacyjnym	51			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	52			
855 - Rodzina				
85501 - Świadczenie wychowawcze	53			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	54			

WYSZCZEGÓLNIENIE	Numer wiersza	Dane za 2017	Rok oceny	Prognoza rok po ocenie
85502 - Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	55			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	56			
85504 - Wspieranie rodziny	57			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	58			
85505 - Tworzenie i funkcjonowanie żłobków	59			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	60			
85506 - Tworzenie i funkcjonowanie klubów dziecięcych	61			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	62			
85507 - Dzienni opiekunowie	63			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	64			
85508 - Rodziny zastępcze	65			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	66			
85510 - Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych	67			
w tym: w budżecie OPS / PCPR	68			

Źródło: Opracowanie własne

7. Rozdział 5 „Aktywność projektowo-konkursowa jednostki organizacyjnej pomocy społecznej” – w tym rozdziale znajdziemy opis działań dotyczących projektów realizowanych przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej współfinansowanych ze środków EFS, programów osłonowych lub konkursów ogłaszanych przez MRPiPS. Rozdział będzie posiadał tabelę i pole opisowe.

Tabela 6. Propozycja tabeli „Aktywność projektowo-konkursowa jednostki organizacyjnej pomocy społecznej”

Wyszczególnienie	Numer wiersza	Dane za 2017	Rok oceny	Prognoza rok po ocenie
PROJEKTY WSPÓLFINANSOWANE z EFS				
Liczba projektów	1			
Ogółem liczba osób objętych projektami	2			
Łączna kwota środków EFS	3			
W tym:				
Projekt (okno aktywne rozwinięcie)	4			
UDZIAŁ W KONKURSACH OGŁASZANYCH PRZEZ MRPiPS (d. MPiPS)				
Liczba konkursów	5			
Ogółem liczba osób objętych projektami	6			
W tym:				
Projekt (okno aktywne rozwinięcie)	7			
UDZIAŁ W PROGRAMACH OSŁONOWYCH (nie wymienione wyżej)				
Liczba programów	8			
Ogółem liczba osób objętych projektami	9			
W tym:				
Projekt (okno aktywne rozwinięcie)	10			

Źródło: Opracowanie własne

8. Rozdział 6 „Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia” – w tym rozdziale będą gromadzone dane dotyczące liczby organizacji pozarządowych, z którymi współpracują OPS/PCPR w trybie działalności pożytku publicznego lub zamówień publicznych oraz o usługach społecznych zlecanych do realizacji organizacjom trzeciego sektora. Rozdział będzie zawierał tabelę do wprowadzania danych oraz pole opisowe.

Tabela 7. Propozycja tabeli „Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia”.

Wyszczególnienie	Numer wiersza	Dane za 2017	Rok oceny	Prognoza rok po ocenie
Liczba organizacji pozarządowych z którymi współpracuje OPS/PCPR	1			
ZLECENIA W TRYBIE DZIAŁALNOŚCI POŻYTKU PUBLICZNEGO				
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	2			
Liczba zleceń / umów	3			
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	4			
ZLECENIA W TRYBIE ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH				
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	5			
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	6			
WYBRANE USŁUGI POMOCY SPOŁECZNEJ				
Usługi opiekuńcze				
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	7			
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	8			
Specjalistyczne usługi opiekuńcze				
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	9			
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	10			
Prowadzenie placówki pomocy społecznej				
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	11			
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	12			

Zródło: Opracowanie własne

9. Rozdział 7 „Wnioski końcowe” – pole opisowe umożliwiające jednostkom formułowanie wniosków i rekomendacji dla Rad Gmin/Powiatów.

III. PODSUMOWANIE

Celem sformułowanym w założeniach projektu „Narzędzie agregowania i monitorowania danych w obszarze włączenia społecznego” jest stworzenie wystandaryzowanego modelu gromadzenia danych (w ramach oceny zasobów pomocy społecznej) przy pomocy zmodyfikowanego systemu informatycznego. Dotychczasowy proces zbierania danych w zakresie pomocy społecznej w ramach OZPS został opracowany w 2014 roku i w opinii wszystkich jednostek samorządu terytorialnego, uczestniczących w procesie jego wypełniania wymaga zmian i dostosowania do dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości społecznej.

Przed zespołem projektowym utworzonym w IPiSS postawiono zadanie opracowania nowego sposobu sporządzania OZPS przy pomocy przeprojektowanego systemu informatycznego. W ramach prac realizacyjnych pierwszego etapu projektu, powstał raport „Nowy sposób sporządzania OZPS w celu planowania lokalnej polityki przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu”, będący próbą nakreślenia pierwszego wstępnego modelu nowego sposobu przeprowadzenia OZPS. Niniejszy raport jest rozwinięciem i uszczegółowieniem koncepcji modyfikacji planowanego narzędzie OZPS.

1. Nowo planowane narzędzie OZPS będzie zmodyfikowaną platformą informatyczną zbudowaną na podstawie Centralnej Aplikacji Statystycznej, pozwalającą na przygotowanie „gotowego” raportu oceny zasobów pomocy społecznej dla jednostek na szczeblu lokalnym (gmina, powiat) przy wykorzystaniu elementów graficznych, w tym zmodyfikowanych wskaźników pomocy społecznej,
2. Zostanie znacznie skrócony czas przeprowadzenia procesu zbierania danych i przygotowania raportów OZPS na szczeblu lokalnym (gmina, powiat). Zakłada się, że proces rozpocznie się 15 stycznia, a zakończy 15 kwietnia każdego roku,
3. Również wcześniej (około 15 marca) będzie można rozpocząć proces przygotowania raportu na szczeblu regionalnym (samorząd województwa),
4. Wprowadzone zostaną modyfikacje do systemu CAS polegające na dostosowaniu do nowego sposobu sporządzania OZPS obecnie wykorzystywanych mechanizmów lub rozbudowanie ich o nowe funkcje, dotąd niestosowane na poziomie samorządu gminy, powiatu czy województwa:
  - podział formularza na części, umożliwiający wypełnianie go przez więcej niż jednego użytkownika,
  - zastosowanie predefiniowanych tekstów do zastosowania przez użytkowników systemu w częściach opisowych formularza,
  - sprawdzanie regułami fragmentu formularza, a nie jak dotychczas tylko całego wypełnionego formularza,
  - zastosowanie mechanizmu Wartości Automatycznie Wyliczanych (WAW) w ocenie zasobów pomocy społecznej,
  - sprawdzenie formularza przygotowanego przez gminę, powiat przed jego

- przekazaniem do ROPS,
- wykorzystanie narzędzia Oracle Business Intelligence do stworzenia „gotowych” raportów PDF dla gmin i powiatów oraz do wizualizacji danych i wskaźników w postaci wykresów, map i tabel analitycznych; ROPS otrzymają możliwość korzystania z narzędzia Oracle BI, co umożliwi im dostęp do danych dziedzinowych gromadzonych przez wszystkie lata, znajdujących się w systemie CAS, a także do narzędzi graficznych umożliwiających wizualizację tych danych w raportach wojewódzkich; należy jednak pamiętać, że oparcie nowego sposobu sporządzania OZPS na Oracle BI wymusza całkowitą zgodności danych zebranych w „Sprawozdaniach Resortowych” z danymi umieszczonymi w „Zbiorach Centralnych” w skali 1:1,
  - regiony uzyskają wiele udogodnień związanych z przygotowaniem przez nie własnych raportów OZPS, takich jak: możliwość rozszerzenia formularza oceny przez ROPS przez dodanie dodatkowych rozdziałów, sekcji opisowych, tabel, z możliwością wskazania jednostek zobowiązanych do ich uzupełnienia, dodanie własnych „Objaśnień”, kopiowanie reguł walidacyjnych pomiędzy regionami, wstawianie przypisów w sekcjach opisowych.
5. Regiony zainteresowane zastosowaniem mechanizmu wyznaczania wskaźnika ubóstwa i wykluczenia społecznego na poziomie gminy, powiatu, województwa w ramach OZPS mogą bezpłatnie zastosować i wyznaczać ww. wskaźnik, wzorując się na wskaźnikach stosowanych w Wielkopolsce i na Mazowszu, dostosowując go do specyfiki swojego regionu.
  6. Powstanie nowy formularz OZPS zawierający dotychczasową stronę tytułową, spis treści, wprowadzenie oraz wnioski końcowe. Zmianie ulegnie część merytoryczna formularza, która w zakładanej koncepcji będzie się składać z raportu graficznego w PDF, prezentującego dane z systemów dziedzinowych, wskaźniki pomocy społecznej w postaci graficznej oraz kilku tabel do uzupełnienia (przez gminy i powiaty) danymi z zasobów własnych. Formularz po uzupełnieniu treścią pól opisowych i danymi w tabelach (składających się z trzech kolumn: rok poprzedni, rok oceny, prognoza na rok po ocenie), będzie stanowił formę raportu, a nie jak dotychczas sprawozdania.
  7. Zmodyfikowany sposób sporządzania OZPS oraz nowe i udoskonalone mechanizmy systemu CAS umożliwią agregowanie danych z oceny zasobów na poziomie krajowym w postaci raportu krajowego. Takie wykorzystanie zgromadzonych danych pozwoli na sporządzenie na szczeblu centralnym raportów i analiz, które będzie można umieszczać na stronie internetowej MRPiPS oraz na stronie Rejestru Jednostek Pomocy Społecznej. Zapewni to możliwość korzystanie z zestawionych danych, raportów i analiz wielu odbiorcom zewnętrznym.

IV. WYKAZ ZASTOSOWANYCH SKRÓTÓW

BI	(z ang. Business Intelligence) w tłumacz.: Inteligencja Biznesowa
CAS	Centralna Aplikacja Statystyczna
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
GOPS	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
IPiSS	Instytut Pracy i Spraw Społecznych
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
OLAP	(z ang. OnLine Analytical Processing) w tłumacz.: Przetwarzanie Analityczne On-Line
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
OZPS	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PDF	(z ang. Portable Document Format) w tłumacz.: Przenośny Format Dokumentu
PO WER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
WAW	Wartości Automatycznie Wyliczone

V. SPIS RYSUNKÓW I TABEL

1. WYKAZ WYKRESÓW I RYSUNKÓW

RYSUNKI

Rysunek 1. Schemat nowego sposobu sporządzania OZPS.	5
Rysunek 2. Nowe proponowane terminy sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej w systemie CAS.	6
Rysunek 3. Wygląd okna dialogowego w CAS dotyczącego blokady użytkownika.	7
Rysunek 4. Przykładowy wygląd okna dialogowego narzędzia Oracle Business Intelligence..	9
Rysunek 5. Wygląd okna dialogowego CAS dla tworzenia WAW.....	15
Rysunek 6. Przykład strony tytułowej raportu OZPS.	19

WYKRESY

Wykres 1. Piramida wieku w gminie Warka w roku 2017.	24
Wykres 2. Osoby bezrobotne i bezrobotne długotrwale w gminie Warka w latach 2015-2017.....	24
Wykres 3. Powody udzielenia pomocy w gminie Warka w 2017 roku.....	25
Wykres 4. Wartość przyznanych zasiłków i świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej w gminie Warka w 2017 roku.....	25
Wykres 5. Kadra pracowników socjalnych w gminie Warka w 2017 roku.....	26
Wykres 6. Budżet gminy w obszarze polityki społecznej w podziale na działy na przykładzie gminy Warka w 2017 roku.	27

2. WYKAZ TABEL

Tabela 1. Fragment dotychczasowego dokumentu „Objaśnienia” do oceny zasobów pomocy społecznej za 2017 rok.....	12
Tabela 2. Propozycja fragmentu tekstu predefiniowanego dla części „Wprowadzenie”.....	20
Tabela 3. Propozycja tabeli „Dane o sytuacji społecznej”.....	21
Tabela 4. Propozycja fragmentu raportu graficznego w PDF.....	22
Tabela 5. Propozycja tabeli „Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego”.....	27
Tabela 6. Propozycja tabeli „Aktywność projektowo-konkursowa jednostki organizacyjnej pomocy społecznej”.....	29
Tabela 7. Propozycja tabeli „Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia”.....	30

VI. WYKAZ WYKORZYSTANYCH ŹRÓDEŁ

ŹRÓDŁA PISANE:

1. Raport „Nowy sposób sporządzania OZPS w celu planowania lokalnej polityki przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu”, Warszawa marzec 2018 r., Instytut Pracy i Spraw Społecznych.
2. Raport „Standard informacji, danych i miar strategicznych polityki krajowej w obszarze włączenia społecznego i przeciwdziałania ubóstwu”, Warszawa, czerwiec 2018 r., Instytut Pracy i Spraw Społecznych.
3. „Ocena zasobów pomocy społecznej w oparciu o sytuację społeczną i demograficzną Województwa Mazowieckiego za 2014 rok”
4. „Ocena zasobów pomocy społecznej gminy Warka za 2017 rok”.
5. „Ocena zasobów pomocy społecznej – OBJAŚNIENIA” za 2017 rok

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

1. <http://cas.mpips.gov.pl/CAS-pomoc>
2. www.oracle.com/pl
3. <https://www.malopolska.uw.gov.pl/pomost/waw-1.pdf>
4. <http://rops.poznan.pl>
5. www.mcps.com.pl